

ZTÍŽENÁ MOŽNOST
SOUSTŘEDĚNÍ

HRA O DVOU DĚJSTVÍCH

Josefu Šafaříkovi

Osoby

DR. EDUARD HUML, vědecký pracovník
VLASTA HUMLOVÁ, jeho žena
RENATA, jeho milenka
BLANKA, jeho sekretářka
DR. JITKA BALCÁRKOVÁ, vědecká pracovníce
KAREL KRIEBL, mechanik
ČENĚK MACHULKA, měřič
BECK, vedoucí

První dějství

Opona se otevře. Na scéně je Humlův byt, což je něco mezi obývacím pokojem a halou: nalevo malé schodiště, ukončené dveřmi do ložnice; dole troje dveře — levé do pracovny, zadní do kuchyně, koupelny a ostatních částí bytu, pravé na hlavní chodbu. V pravých dveřích je malá špehyrka. V pozadí zrcadlo a komoda, na komodě kaktus. V popředí je jídelní stůl se čtyřmi židlemi. Stůl musí být vyřešen tak, aby nebylo z hlediště dobře vidět předměty, které na něm právě leží; může být například částečně kryt stoličkami s květinami. Vpravo je fotel, u něho stolec s telefonem. Scéna je chvilku prázdná, zadní dveře jsou otevřené, pak jimi přijde Humlová. Přes šaty má župan, nese na tácu snídání pro dvě osoby: šálky, talířky, housky, konvičku s čajem, máslo. Všechno rozkládá na stůl, přitom volá směrem k ložnici.

• HUMLOVÁ: Snídaně!

Když je prostřeno, naleje Humlová do šálků čaj, pak se usadí a začne snídat. Zároveň se pomalu otevrou dveře od ložnice a přichází jimi Huml. Je v pyžamu, rozsuchaný, zřejmě právě vstal z postele. Pomalu schází dolů, usedá naproti Humlové,

dávat si na klín ubrousek a začíná také jíst. Další mlčení přeruší poslze Humlová.

Tak co?

HUML: Máme med?

HUMLOVÁ: Zase nic, vid'?

HUML: Nešlo to.

HUMLOVÁ: Proč?

HUML: Nebyla na to příhodná atmosféra.

HUMLOVÁ: Na čem jste byli?

HUML: Na groteskách.

HUMLOVÁ: Taky nápad! A co pak?

HUML: Vyprávěla samé veselé příhody a vtipy, nehodilo se to. Máme med?

HUMLOVÁ: A převést řeč na vážné téma — to nešlo?

HUML: Zkoušel jsem to, ale vždycky mě přerušila za nějakou anekdotou. Měla prostě žertovnou náladu, s tím se nedalo nic dělat. Máme med?

HUMLOVÁ: Ve špajzu.

Huml odloží ubrousek, vstane a odšourá se zadními dveřmi, nechá je otevřené. Pauza.

HUML (za scénou): Tady není —

HUMLOVÁ (volá k zadním dveřím): Na horní polici —
Delší pauza.

HUML (za scénou): Kde?

HUMLOVÁ: Panebože! (Rychle vstane a odkvapí zadními dveřmi za Humlem. Za scénou) A co je tohle?

Krátce nato se zvolna otevřou levé dveře a tiše jimi vchází — zády k místnosti a se snahou nebyt zpraveny při odchodu pozorován — Huml; je v obleku a upraven. Dveře opatrně přivře, pak přeběhne po špičkách k zadním dveřím a tiše jimi volá.

HUML: Pojd'

V zadních dveřích se objeví Renata v kabátě, Huml ji vezme za ruku a kvapně ji odvádí k pravním dveřím. Opatrně se rozhlédne, pak ji políbí na tvář. Šeptem.

Pá, brouku!

RENATA (šeptem): Pá! A nezapomeň!

Huml se podívá špehyrkou ven, pak tiše pravé dveře otevře a pustí jimi Renatu ven. Dveře zase rychle zavře, pak jde zvolna k levým dveřím, tiše je otevře a drží. Krátce nato jimi přicházejí Balcárková a Kriebl v pracovním plášti, kteří spolu opatrně nesou Puzuku. Je to složitý přístroj připomínající vzdáleně obchodní pokladnu nebo účetní kalkulačku; má klávesnici, různé knoflíky, na boku kličku, červenou a zelenou zárovňkou, malým reproduktorem a dlouhou šňůrou se zástrčkou. Balcárková a Kriebl staví Puzuku opatrně na stůl, Huml zavírá dveře.

KRIEBL (k Humlovi): Kde tady máte zásuvku?

HUML: Táhle za kaktusem —

Kriebl jde se šňůrou k zadní zdi a zastrčí ji do zásuvky. Balcárková usedne do fotelu. Kriebl se vrátí, usedne za Puzuku a věnuje se mu. Huml se rovněž posadí a zvědavě si prohlíží přístroj.

Tak to je tedy on?

BALCÁRKOVÁ: Líbí se vám?

HUML: Hezký — mohu se zeptat, jak pracuje?

BALCÁRKOVÁ: Vložili jsme do něho některé základní informace, které jsme o vás měli k dispozici, on tyto údaje zpracoval a nyní vám na jejich základě položí první otázku. Vy na ni po pravdě odpovíte, on vaši odpověď zpracuje — spolu s některými údaji o vašem životním prostředí, které pro něho získává pan Machulka — a pak vám položí další otázku. To celé bude provádět tak dlouho, až suma všech získaných informací se v něm spojí do určité uzavřené struktury.

HUML: To je opravdu zajímavé — pracuje vlastně tak trochu za vás —

BALCÁRKOVÁ: V určité fázi —

HUML: Samozřejmě, v určité fázi —

Kriebl stále manipuluje s Puzukem, píše něco na klávesnici, točí kličkou, dívá se do průzoru a podobně. Balcárková ho sleduje.

BALCÁRKOVÁ: Něco v nepořádku, pane Kriebli?

KRIEBL: Byl trochu prostydý, tak jsme mu chvíli třepli s Machulkou rozvodnou desku, aby se zahřál na správnou míru.

BALCÁRKOVÁ: A co elektrody?

KRIEBL: Žhaví normálně. Můžeme začít —

BALCÁRKOVÁ: Výborně. Tak pište: (Diktuje) Eduard Huml, 1928 — začátek rozhovoru 15.25 — první otázka. (Zvolá) Prosím ticho!

Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí kličkou, podívá se do průzoru, načez zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé vrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom se otevrou dveře od ložnice a objeví se v nich Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane. Machulka si nikoho nevnímá, sejde zvolna po schůdkách dolů, zastaví se, spočítá schody, pak vytáhne z kapsy malý ušmudlaný papírek a zapíše si na něj zjištěný počet. Když je hotov, jde zvolna ke Krieblovi a předá mu svůj papírek.

KRIEBL: Díky, Čendo —

Kriebl papírek rukou na stole uhladí, načez ho zasune do Puzuka. Machulka pomalu odejde le- vými dveřmi.

BALCÁRKOVÁ: Tak můžeme?

KRIEBL: Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá): Prosím ticho!

Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načez se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně

na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko.

Červená!

Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Světlo zhasne, vrčení ustane. Rozpačitá pauza.

Je přehřátý, moc jste ho asi třepli —

KRIEBL: Třepli jsme ho přiměřeně, spíš se jen zasekl spouštěč.

BALCÁRKOVÁ: Co budeme dělat?

KRIEBL: Musí trochu vychladnout. (K Humlovi) Máte ledničku?

HUML: Ano, ve špajzu —

Kriebl vytáhne šňůru od Puzuka ze zásuvky a spolu s Balcárkovou pak Puzuka odnese zadními dveřmi, které jim Huml mezitím otevřel. Huml odchází za nimi. Pauza. Za scénou. Vejde se tam?

KRIEBL (za scénou): Můžu to mléko na chvíli vyndat?

HUML (za scénou): Samozřejmě —

Krátce nato se všichni opět zadními dveřmi vrátí, jdou zvolna ke stolu, usadí se na svá místa a čekají. Delší tísňivá pauza.

BALCÁRKOVÁ: Aby tam příliš neprochladl —

KRIEBL: Však on se ozve, až mu bude zima!

BALCÁRKOVÁ: Doufejme —

Delší tísňivá pauza.

KRIEBL (k Humlovi): Vy rád ovoce?

HUML: Jak to víte?

KRIEBL: Viděl jsem ve špajzu zásoby —

HUML: Mám na venkově matku, takže nám občas posílá —

KRIEBL: To je výhoda —

Delší tísňivá pauza.

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi): Neměl byste mu dát elektrický šok?

KRIEBL: Radši ne, mívá po něm bludné myšlenky. A taky pak zlobívá kondenzátor —

Delší tísňivá pauza.

(k Humlovi) Vy jste z venkova?

HUML: Ano.

KRIEBL: Z hor?

HUML: Jak to víte?

KRIEBL: Ty blumy, co vám poslala paní matka, rostou jen ve vyšších polohách.

HUML: Ano, jsou to horské blumy.

Delší tísňivá pauza.

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi): Kdy jste ho naposled mazal?

KRIEBL: Předevčirem.

BALCÁRKOVÁ: Předevčirem?

KRIEBL: Ano.

BALCÁRKOVÁ: Takže je vlastně čerstvě namazán?

KRIEBL: Ano.

Delší tísňivá pauza.

HUML (k Balcárkové): Mohl bych se na něco zeptat?

BALCÁRKOVÁ: Ovšem —

HUML: Ty otázky, co mi bude klást ten přístroj —

BALCÁRKOVÁ: Puzuk —

HUML: Ano, Puzuk — ty sledují nějaký konkrétní vyšetřovací cíl?

BALCÁRKOVÁ: Jak to myslíte?

HUML: Zajímalo by mě, jestli běží o určitý konkrétní případ — k němuž má mít moje výpověď nějaký vztah — anebo jestli to je jen nějaký takový — abych tak řekl — komplexní průzkum — určitá preventivní evidence —

BALCÁRKOVÁ: Proč to stavět do protikladu? Náš průzkum má komplexní charakter právě proto, že v něm běží o konkrétní případ —

HUML: Aha, aha. A můžete mi říct, o koho tedy jde?

BALCÁRKOVÁ: O koho? No přece o vás!

HUML: O mne!

Vtóm se za scénou ozve ostrý hvizd Puzuka.

KRIEBL: Co jsem říkal? Už je mu zima!

Balcárková a Kriebel rychle vstanou a odbíhají zadními dveřmi. Huml jde za nimi, než však stačí odejít, vstoupí zadními dveřmi Renata v zástěře Humlové s tácem, na kterém nese oběd: dva talířky s masem, hořčici, ošátku s chlebem, skleničky, pivo, příbory. Renata odnese tác opatrně na stůl a prostírá; Huml jde ke stolu, pomůže Renatě prostrít a oba pak usednou ke stolu a začnou jíst. *Delší pauza, kterou přeruší posleze Renata.*

RENATA: A nejsou to všechno jenom těšínská jablíčka?
HUML: Nejsou. Chci to opravdu dořešit, musíš jen chápat, že to není celé jednoduchá záležitost: žijeme spolu deset let, má jenom mne, nedovede si beze mne svůj život představit — budeš pivo?

RENATA: Trochu —

Huml nalévá Renatě i sobě pivo, potom pokračuje.

HUML: Perspektivně dokonce počítá s tím, že se s tebou rozejdu a budu žít zase jen s ní — však to znáš, ženské jsou v těchto věcech hrozně citlivé, bude to pro ni v každém případě rána.

RENATA: Nikdy jsem přece nerekla, že bys to neměl udělat ohleduplně, to je snad samozřejmé, ne?

Pauza, pokračují v jídle.

HUML: Vem si k tomu hořčici —

RENATA: Nežlob se, ale hořčici nesnáším —

Pauza, pokračují v jídle.

Ty, Edo —

HUML: No?

RENATA: Jsi rád, že jsem přišla?

HUML: To víš —

RENATA: Proč mi nerekneš něco něžného?

HUML: Víš, že nemám v těchto věcech fantazii —

RENATA: Kdo skutečně miluje, ten si vždycky najde způsob, jak to vyjádřit!

HUML: Líbíš se mi —

RENATA: Není to trochu málo?

HUML: Mám té rád —

RENATA: Jenom?

HUML: Nežlob se, broučku, ale já skutečně neumím užívat velká slova! To přece neznamená, že nic ne cítím —

RENATA: Kdybys něco velkého cítil, žádná slova by se ti nezdála velká! (Vzrušeně) Vždyť se můžeme rozejít, stačí říct!

HUML: Zase začínáš?

RENATA: Jestli já nejsem husa!

Renata odhodí přibor na stůl, vzrušeně vstane, začne vzlykat, pak odběhne levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml dojí sousto, vstane, jde k levým dveřím, vezme za kliku, dveře však nejdou otevřít. Huml chvíli váhá, pak promluví k zavřeným dveřím.

HUML: Renato — (Pauza) Brouku — (Pauza) Nežlob! (Pauza) Vzpomínáš na Beskydy? V té staré cihele?

Chvilku čeká; když se Renata neozve, pokrčí rameny a vrací se. V tomtéž okamžiku vstoupí zadními dveřmi Blanka. Jde ke stolu, posadí se, vezme si blok a tužku a připraví se k diktátu.
Jak jsme skončili?

BLANKA (čte): Různí lidé mívají v různých dobách a různých souvislostech různé potřeby —

HUML: Aha —

Huml začne přecházet zamýšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje.

A považují tudíž různé věci za hodnoty — tečka. Z tohoto důvodu by bylo pochybené snažit se stanovit nějakou pevnou — pro všechny lidi — všechny doby a všechny situace platnou stupnici hodnot — tečka. To ovšem neznamená — že neexistují určité hodnoty — společné celému lidskému rodu v celé jeho historii — tečka.

Kdyby takové hodnoty neexistovaly — netvořilo by lidstvo jednotný celek — tečka. Přesto ale platí — že každý člověk — každá doba — každé společenské seskupení má svůj vlastní žebříček hodnot — který základá a všeobecné hodnoty vždycky určitým způsobem konkretizuje — tečka. Individuální žebříček hodnot jednotlivého člověka je přitom vždycky v nějaké souvislosti s různými obecnějšími — například dobovými — žebříčky hodnot — jež mu tvoří cosi jako rámec nebo pozadí — tečka. Můžete mi tu poslední větu přečíst?

BLANKA (čte): Individuální žebříček hodnot jednotlivého člověka je přitom vždycky v nějaké souvislosti s různými obecnějšími — například dobovými — žebříčky hodnot — jež mu tvoří cosi jako rámec nebo pozadí.

HUML: To je dobrý. Tak dál: mezi nezákladnější hodnoty současného člověka lze počítat například práci — tedy možnost dělat to — v čem se člověk plně realizuje a rozvíjí své specifické dispozice — vztahy k lidem — morální principy — určité světonázorové jistoty — víru v něco — za co by se mohl člověk v životě angažovat — tečka. Máte to?

BLANKA: Ano.

HUML: Fajn. A teď nový odstavec, prosím. Stav, kdy člověk uspokojí určitou svou potřebu — kdy tedy dosáhne určité hodnoty — nazýváme štěstím — tečka. Jelikož ale lidé mají — jak jsme si už řekli —

Huml se zastaví, zamyslí, pak se obrátí k Blance.

Blanko —

BLANKA: Prosím?

HUML: Ten Rosta — to je vaše první láska?

BLANKA: Ano.

HUML: Kolik mu je?

BLANKA: Osmnáct.

HUML: Osmnáct? Vážně? (*Pauza, Huml se zasní*) Osmnáct! Když mně bylo osmnáct! To jsem hitl He-gela, Schopenhauera, Nietzscheho, psal metafyzické eseje, redigoval studentský časopis, nešťastně miloval medičku Aničku Gliksmanovou — mimo jiné: trochu mi ji připomínáte — a ještě jsem přitom stihl denně vysedávat v Pygmalionu a dvakrát týdně hrát házenou za sociálnědemokratickou mládež! Byla to zvláštní, hezká doba — (*Pauza*) Kde jsme skončili? BLANKA (*čte*): Jelikož ale lidé mají — jak jsme si už řekli —

Huml začne opět zamýšleně přecházet, přitom diktuje.

HUML: Jelikož ale lidé mají — jak jsme si už řekli — velmi rozmanité potřeby, a chápou proto také velmi rozmanité věci jako hodnoty — má i stav štěstí velmi rozmanitý obsah — tečka. To je také důvod — proč přesto — že všichni máme svou velmi přesnou představu o tom — co je štěstí — můžeme se velice těžko shodnout na takové konkrétní definici štěstí — která by vyhovovala všem — tečka. Nový odstavec —

BLANKA: Moment — (*Vstane a zamíří k zadním dveřím*) HUML: Aha, voda se vaří!

Blanka odejde zadními dveřmi, Huml odejde za ní. Pauza.

HUMLOVÁ (*za scénou*): A co je tohle?

HUML (*za scénou*): V tom je med?

Zadními dveřmi přichází Humlová, přes šaty má župan, jde ke stolu, usedá a pokračuje ve snídani. Krátce po ní se zadními dveřmi přišourá Huml, v pyžamu a rozčuchaný, nese skleničku s medem. Také usedne ke stolu a pokračuje ve snídani, nejprve maže housku medem. Pauza.

HUMLOVÁ: Tak zase jedna ztracená příležitost!

HUML: Vždyť jsem se s ní neviděl naposled, dneska se tu má stavit, zkusím to znova —

HUMLOVÁ: Jednou má žertovnou náladu, podruhé je ti jí líto, potřetí nejси v kondici — poslyš, ruku na srdce, neoddluješ to náhodou tak trochu úmyslně?

HUML: Proč bych to, prosím tě, dělal?

HUMLOVÁ: Třeba ji ve skutečnosti miluješ —

HUML: Víš přece, že ji nemiluju! Jenom mě pohlavně vzrušuje a ani to už ne tolik jako na začátku.

HUMLOVÁ: No jen aby! A co říkáš, když se tě ptá, jestli ji miluješ?

HUML: Pokud to jde, snažím se obrátit hovor jinam. Vezmeš si taky?

HUMLOVÁ: Správně! Můžeš mi namazat —

HUML (*maže housku medem*): Párkrát mě ovšem přitlačila ke zdi, takže jsem musel dát kladnou odpověď.

HUMLOVÁ: Ze srdce to ale nešlo, víd?

HUML: Ne. Tumaš — (*Podá Humlové housku, kterou namazal*)

HUMLOVÁ: Ty, Edo —

HUML: Hm —

HUMLOVÁ: Slib mi, že to už konečně nějakou vhodnou formou uzavřeš! Nemůžem přece takhle žít! Třím tím víc, než si myslíš. Nejhorší to je vzdýcky takhle navečer, když sedím doma, zažívám ti ponožky nebo spodky a vím přitom, že jsi s ní, veselíš se, utrácíš naše peníze, voziš ji našim autem, líbeš se s ní — (*Pauza, snídane pokračuje*) Asi ti to připadá hloupé, ale víš, co mě v takových chvílích nejvíc pronásleduje?

HUML: Copak?

HUMLOVÁ: Představa, že s ní třeba právě spíš!

HUML: Víš dobře, že s ní nespávám často, nemáme přece kde. Většinou to končí jen líbáním,

nejvyšš nejakým tím saháním na ňadra. Podej mi housku!

HUMLOVÁ (*podává mu housku*): Jen jestli mi něco nenalhá-
váš, abys mě uklidnil! Nevíš, co to je — před
lidmi dělat, že o ničem nevím, snašet jejich vý-
znamné pohledy a nevyšmat si toho, hrát úlo-
hu domácí husičky, která nemá o ničem poněti.
Ostatně když ti už za to nestojím já, měl bys to
udělat kvůli sobě — vždýt se na sebe podívej! Co-
pak nevidíš, jak jdeš dolů? Čteš vůbec ještě něco?

HUML: Budeš máslo?

HUMLOVÁ: Můžeš ho dojíst.

HUML: Říkal jsem ti přece, že na to chci jít po etapách —

HUMLOVÁ: Znáš ty tvoje etapy, zatím ses nehnul z místa!

HUML: Jak to? Zrovna včera jsem na to už připravoval
půdu —

HUMLOVÁ: Jo? A jak?

HUML: No tak za prvé jsem ji nelíbal na krk, jako to ob-
vykle dělávám —

HUMLOVÁ: Ty ji líbáš na krk? Tos mi neřekl!

HUML: Má to ráda a i mě to svým způsobem vzrušuje.

HUMLOVÁ: A co dál? Řekls jí, že mě pořád ještě miluješ?

HUML: Řekl jsem pro začátek, že tě mám rád jako život-
ní družku.

HUMLOVÁ: Aspoň něco. Co ona?

HUML: Naléhala, abych se s tebou rozvedl.

HUMLOVÁ: Doufám, žeš jí to neslíbil!

HUML: Lpěla na tom tak, že jsem musel navenek při-
takat. Uvnitř jsem si ale myslél své a k ničemu
jsem se výslovně nezavázal. Ty, Vlasto, nezlob
se, ale už bude půl —

HUMLOVÁ: Vážně? No vidíš, já tady povídám a nakonec ješ-
té příjdu pozdě do práce! (*Rychle vstane, vstojie
dopije čaj a odběhne zadními dveřmi. Za scénou*)
Budeš obědvat doma?

HUML: Jo.

HUMLOVÁ (*za scénou*): Tak pojď, ukážu ti jídlo —

*Krátká pauza, pak Huml zvolna vstane a odšou-
rá se zadními dveřmi. Pauza. Za scénou.*

Je to vařené hovězí, necháš ho v tomhle hm-
ci a tak ho postavíš na sporák. Počkáš, až se to
ohřeje, pak si to dáš na talíř a hrnec vrátíš sem —
*Zadními dveřmi přicházejí Balcárková a Kriebl,
kteří spolu opatrně nesou Puzuka; za nimi jde
Huml, v obleku a upraven. Balcárková a Kriebl
postaví Puzuka na stůl, Kriebl dá šňůru do zá-
suvky, všichni pak usedají na svá místa. Kriebl se
věnuje Puzukovi.*

BALCÁRKOVÁ: Doufám, že nezmrzla směs v kapilárách —

KRIEBL: To by nefungovala siréna. Můžeme začít —

BALCÁRKOVÁ: Výborně. Tak pište: (*Diktuje*) Eduard Huml,
1928 — začátek rozhovoru 15.55 — první otáz-
ka. (*Zvolá*) Prosím ticho!

*Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí klič-
kou, podívá se do průzoru, načez zmáčkne jeden
z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve sla-
bé vrčení, Kriebl se zahledí pozorně na hodinky,
všichni napjatě čekají. Vtom levými dveřmi vstou-
pí Beck v kabátě. Všichni se k němu otočí, Kriebl
rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vr-
čení ustane, Beck si nikoho nevšímá a prochází
se popuzeně po místnosti. Dejší pauza, všichni
ho rozpačitě sledují. Pak vytáhne Balcárková
z kapsy pytlík bonbonů a nabídne mu.*

Vezměte si —

*Beck sice Balcárkovou vidí, na její nabídku však
nereaguje. Balcárková chvilku čeká, pak pytlík
rozpačitě strčí do kapsy. Beck stále přechází, del-
ší tísňivá pauza. Balcárková se několikrát ner-
vózně podívá na Becka, chvilku váhá, pak se ho
zeptá.*

Stalo se něco, kolego vedoucí?

Beck se na Balcárkovou popuzeně podívá, načech se otočí a odejde zadními dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi. Tak můžem?

KRIEBL: Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá): Prosím ticho!

Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načech se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko. Zase červená!

Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Světlo zhasne, vrčení ustane. Rozpačitá pauza. Neměl být v lednici tak dlouho —

KRIEBL: Nebyl tam dlouho.

BALCÁRKOVÁ: Tak co se stalo?

KRIEBL: Asi mu zmrzla směs v kapilárách. Musí na chvíli ku do tepla. (K Humlovi) Máte troubu?

HUML: Ano —

Kriebl vytáhne šňůru od Puzuka ze zásuvky a spolu s Balcárkovou pak Puzuka odnese zadními dveřmi, které jim Huml mezitím otevřel. Huml odchází za nimi. Pauza. Za scénou.

Tuhle — druhé dveře vlevo —

KRIEBL (za scénou): Akorát!

Vtom přicházejí zadními dveřmi udýchání Huml s Blankou. Huml drží Blanku za ruku, odvede ji ke stolu, usadí na její místo. Blanka je mírně rozrušena, upravuje si vlasy; Huml je v rozpacích.

HUML: Promiňte — byl to jen takový nějaký okamžitý nápad — vlastně spíš žert — moc mě to mrzí — promiňte —

BLANKA: Slibte mi, že se to stalo naposled!

HUML: Máte mé slovo!

Kratší pauza, Blanka se už uklidnila, bere ze stolu blok a čte.

BLANKA: Jelikož ale různé hodnoty, kterých chce člověk dosáhnout, lze z různých hledisek —

HUML: Aha —

Huml začne přecházet zamýšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje.

— z různých hledisek různě hodnotit — lze různě hodnotit i aktivitu — kterou člověk k dosažení těchto hodnot vyvíjí — tečka. V podstatě lze říci — že existuje aktivita pozitivní — například boj za spravedlnost — a aktivita negativní — například intrikaření — tečka. Motorem každé aktivity je přitom cosi — co bychom mohli nazvat tížádosť — v nejobecnějším slova smyslu — tečka. Pokud jde o tížádosť — musíme rozlišovat — pomlčka — totiž vlastně dvojtečka —

BLANKA: Dvojtečka?

HUML: Ano, dvojtečka. Existuje tížádosť zdravá a tížádosť nezdravá — tečka. Zdravou tížádosťi rozumíme skutečně plodný — hluboký životní zájem o určitou věc — přirozenou touhu člověka plně se ve sféře tohoto zájmu realizovat — tečka. Nezdravou tížádosťi je pak to — když touha uplatnit se nepramení z takového vnitřního vztahu — ale když jde pouze o prostředek k dosažení určitých vnějších hodnot — jako je moc — peníze — sláva — a podobně — tečka. (Huml se zastaví, zamyslí, pak se obrátí k Blance) Poslyšte, Blanko, co vy si vlastně o mně myslíte?

BLANKA: Já?

HUML: Ano, vy —

BLANKA: Že jste velice vzdělaný —

HUML: Mluvte, prosím, vážně!

BLANKA: Říkám to vážně —

HUML: Jste mrška! (*Podívá se na hodinky*) Dorazíme aspoň ten odstavec. Jak jsme skončili?

BLANKA (*čte*): Prostředek k dosažení určitých vnějškových hodnot — jako je moc — peníze — sláva a podobně.

HUML (*začne opět zamýšleně přecházet, přitom diktuje*): Pozitivní aktivita pramení přitom především ze zdravé ctivosti — zatímco negativní aktivita pramení naopak hlavně ze ctivosti nezdravé — tečka. Je to ovšem jen obecné schéma — které má — jako každé schéma — své odchylky — jako například když ze zdravé ctivosti pramení negativní aktivita — nebo když naopak nezdravá ctivost vede k aktivité pozitivní — tečka. Máte to?

BLANKA: Ano.

HUML: Tím bychom pro dnešek skončili. Děkuji vám pěkně —

BLANKA: Rádo se stalo — (*Blanka skládá blok a tužku do aktovky, vstává*)

HUML: Zítra zase v devět, ano?

BLANKA: Ano.

HUML: A nezapomeňte na ten vzkaz Pittermannovi —

BLANKA: Kdybych ho už nezaštíhla, řeknu to Bláhové —

HUML: Fajn —

Blanka stojí, na cosi čeká, Huml to nechápe, rozpačitá pauza.

BLANKA: Mohla bych dostat kabát?

HUML: Jémine!

Huml odkvapí k zadním dveřím, než však stačí odejít, ozve se zvonek. Huml se zarazí, pak se obrátí k Blance.

Prosím vás — tuhle v šatníku —

Blanka odejde zadními dveřmi, Huml jde k zrcadlu a letmo se před ním upravuje. Vtom se ozve znovu zvonek, Huml jde rychle k pravým dveřím,

podívá se špejtyrkou ven, načech otevíře. Za dveřmi stojí Blanka v kabátě a s aktovkou.

BLANKA: Dobré jitro —

HUML: Dobré jitro, Blanko, pojďte dál —

BLANKA: Nejdou moc brzo?

HUML: Naopak, jsem rád, že jste už tady, ve dvanáct někomu čekám, takže to musíme trochu zkrátit. Dovolíte —

BLANKA: Děkuji —

Huml pomůže Blance z kabátu, kabát odnese zadními dveřmi, ihned se odtud zase vrátí, dveře za sebou zavře. Blanka si mezitím vydala z aktovky blok a tužku, usedne na své místo.

HUML: Tak co je nového?

BLANKA: Opravili nám výtah.

HUML: Konečně! A co topení — funguje?

BLANKA: Zatím ne. A jak je vám?

HUML: Děkuju, už to je celkem v pořádku, jsem jenom trochu zesláblý. Už chodím i ven, pozítří se asi stavím v ústavu — (*Pauza*) Tak můžeme?

BLANKA: Já čekám —

HUML: Tak si napište: pátá kapitola — hodnoty — úvod.

Huml začne přecházet zamýšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje.

BLANKA: To je nadpis?

HUML: Ano. Hodnotou rozumíme to, co uspokojuje nějakou lidskou potřebu — středník — struktura hodnot odráží tedy vždycky strukturu lidských potřeb — tečka. Rozoznáváme hodnoty hodnotně — například jídlo — oděv — byt a podobně — a hodnoty duševní — například učitě ideje či poznatky — vztah k nějakému člověku — umělecký zážitek a podobně — tečka. Různí lidé mívají v různých dobách a různých souvislostech různé potřeby — (*Huml se náhle*

zarazí a obrátí se k Blance) Jestlipak víte, na co jsme zapomněli?

BLANKA: Postavit na kafe?

HUML: Správně!

Blanka vstane a odejde zadními dveřmi, které nechá otevřené. V tomtéž okamžiku vstoupí levými dveřmi podrážděně Renata v zástěře Humlové.

RENATA: Beskydy! Beskydy!

HUML: Nic jiného mi neumíš říct!

HUML: Tak už se uklidni, brouku —

Huml jde k Renatě, lehce ji obejmě a chlácholivě jí líbá na tváře, čelo, vlasy. Renata se nejprve trochu brání, pak se podvoluje, vše vyústí do dlouhého vášnivého polibku. Renata se pak jemně vyprostí, už se usmívá, vezme Humla kolem krku.

RENATA: Víš, co se mi dneska zdálo?

HUML: Copak?

RENATA: Že jsme měli svatbu v mešitě!

HUML: To je absurdní —

RENATA: No vidíš, takové já mám sny!

Renata políbí Humla, pak ho pustí, vezme ho za ruku a vede po schůdkách do ložnice. Ve dveřích se ještě zastaví a obrátí se k němu.

Tady je naše cihelna —

HUML: Naše mešita —

Renata ještě jednou Humla políbí, oba pak zjedou do ložnice a zavřou za sebou dveře. V téže chvíli zadními dveřmi vejdou Balcárková a Kriebel, za nimi jde Huml. Huml zavře dveře, všichni jdou zvolna ke stolu, usadí se na svá místa a čekají. Delší tísnivá pauza.

BALCÁRKOVÁ: Ozve se, až mu bude horko?

KRIEBL: Siréna funguje normálně —

Delší tísnivá pauza.

(k Humlovi) Já mám na venkově tetu.

HUML: Tak?

KRIEBL: Jezdívám k ní každý rok na prázdniny. V horách to není, ale jsou tam zase rybníky.

HUML: To je hezké —

Delší tísnivá pauza.

BALCÁRKOVÁ *(ke Krieblovi)*: Neuškodí mu, že ho pořád přenášíme?

KRIEBL: Na to je přece zvyklý!

Delší tísnivá pauza.

HUML *(k Balcárkové)*: Víím, že klást otázky je teď spíš vašim úkolem než mým —

BALCÁRKOVÁ: Klidně se na cokoli zeptejte —

HUML: Říkala jste, že běží o mě —

BALCÁRKOVÁ: Ano.

HUML: Zajímalo by mě v jakém smyslu.

BALCÁRKOVÁ: Celkově.

HUML: Vaše práce má tedy, jak vidím, svůj antropologický aspekt — to mi na ní bude rozhodně blízké! Ostatně je celkem logické, že musíme poznat celé lidi, chceme-li porozumět jejich činům —

BALCÁRKOVÁ: Vy máte k antropologii nějaký těsnější vztah?

HUML: No tak antropologie sice mým oborem přímě není, v oblasti společenských věd však působím —

BALCÁRKOVÁ: Vážně? Tyhle otázky se u nás v nedávných letech skutečně přehlížely. O to naléhavější je ovšem dnes potřeba tuto mezeru zaplnit.

HUML: Myslím, že se lze o leccos opřít, ve světě se problematika člověka už řadu let dělá —

BALCÁRKOVÁ: Víme o tom, zvláště takzvaná syntetická antropologie, jak ji rozvinuli ve Spojených státech, má k našim pokusům blízko. Snažíme se samozřejmě čerpat i ze zahraničních zkušeností, i když je zásadně nechceme jen mechanicky přejímat.

HUML: Tak to je pochopitelné, máte své specifické potřeby. A nakolik se opíráte o to, k čemu v souvislosti

s tematikou člověka dospěly ostatní vědecké disciplíny?

BALCÁRKOVÁ: O to se opíráme dost, ale spíš jen jaksi negativně, člověk je totiž pro různé speciální vědy vždycky jen určitou funkcí či obecnou kategorií — at už vespělým savcem, výrobcem či psychologickým typem — a jejich pohled zachycuje te tedy vždycky jen jeho určitou dílčí stránku, společnou navíc vždy ještě mnoha jiným jedincům. Nám ale běží naopak o člověka celého, nezredukovaného v jeho komplexnosti a nezbatelného jeho neopakovatelné lidské jedinečnosti. Což je kvalitativně nová rovina, kde nevystačíme jen s nějakým shromažďováním toho, co tu je — spíš naopak: musíme začínat prakticky tam, kde jednotlivé speciální vědy končí.

HUML: To je tedy opravdu moderní přístup k věci! A jeho výsledky mohou mít i širší platnost — vždyť kdyby se vám například podařilo najít způsob, jak vědecky modelovat lidskou individualitu, nemělo by to svůj velký význam jen pro vás, ale mohlo by to být aplikováno tak říkajíc celospolečensky — to by bylo rozhodně! Přinejmenším by to mohlo otevřít cestu k racionálně organizovanému omezování takových úkazů, jako je například odcizení.

Vtom vstoupí zadními dveřmi Beck v kabátě, nikoho si nevšimne, jde popuzeně k zadní zdi, kde se zastaví zády k ostatním. Všichni se na něho rozpačitě dívají. Po chvíli se ozve, aniž se otočí.

BECK: Zítra odjedu na ryby a bude!
Rozpačitá pauza.

BALCÁRKOVÁ: To nemyslíte vážně, kolego vedoucí! Co bychom si bez vás počali? Víte přece, jak vás potřebujeme —
Rozpačitá pauza, Beck nereaguje.

Kdo by celou naši práci řídil? Nikdo z nás nemá ty předpoklady, které máte vy —
Rozpačitá pauza, Beck nereaguje.

To nám přece nemůžete udělat!
Rozpačitá pauza, pak se Beck náhle otočí a odsekne.

BECK: Už jsem řekl!
Beck energicky odejde levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi.

BALCÁRKOVÁ: Víte, kde pracuje paní Humlová?

KRIEBL: Kde?

BALCÁRKOVÁ: V prodejně hraček!

KRIEBL: (k Humlovi): Vážně?

Vtom se za scénou ozve ostrý hvizd Puzuka.

Co jsem říkal? Už je mu horko!

Kriebl a Balcárková rychle vstanou a odběhnou zadními dveřmi, Huml odejde za nimi. Vtom začne zvonit telefon. Zvoní dlouho, až konečně dveřmi od ložnice přiběhne Huml; má na sobě jen kalhoty a košili, přes ramena ručník. Doběhne k telefonu, zdvihne sluchátko.

HUML
(do telefonu): U telefonu. (Pauza) Je to nutné? Jsem totiž po nemoci — mohu se zeptat, kdo volá? (Pauza) Chápu — chápu — budu čekat — není zač —

Huml položí zvolna sluchátko, chvíli přemýšlí, pak zakroučí podíveně hlavou a pomalu odejde dveřmi do ložnice. Krátce nato přicházejí zadními dveřmi Balcárková a Kriebl, kteří spolu opatrně nesou Puzuku; za nimi jde Huml, v obleku a upraven. Balcárková a Kriebl postaví Puzuku na stůl, Kriebl pak dá šňůru do zásuvky, všichni se usadí na svá místa; Kriebl se věnuje Puzukovi.

BALCÁRKOVÁ: Doufám, že mu neshořely izolátory —

KRIEBL: To by se z něho muselo kouřit. Můžeme začít —
BALCÁRKOVÁ: Výborně. Tak pište: (*Diktuje*) Eduard Huml,
1928 — začátek rozhovoru 16.32 — první otázka. (*Zvolá*) Prosím ticho!

*Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí klíč-
kou, podívá se do průzoru, načez zmáčkne jeden
z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabě
zavrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky,
všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na
Puzukovi zelené světýlko.*

Sláva, zelená!

KRIEBL: To je dost —

PUZUK: Z reproduktoru Puzuka se ozve zženštilý hlas.

Řekněte mi —

Pauza, napětí.

Řekněte mi —

Pauza, napětí.

Řekněte mi laskavě —

Pauza, napětí.

Karle?

KRIEBL (*k Puzukovi*): Co je?

PUZUK: Můžu si na chvíli odpočinout?
Opona.

Konec prvního dějství

Přestávka

Druhé dějství

*Opona se otevře. Scéna — tatáž jako v prvním dějství — je
prázdná. Za scénou slyšíme zvuk vody, natekající do nějaké ná-
doby. Když je nádoba podle zvuku plná, zvuk ustane a zadními
dveřmi přichází Huml v obleku s malou zahradní konvičkou pl-
nou vody. Jde zvolna ke kaktusu, stojícímu v pozadí na komodě,
a opatrně ho zalévá. Pak se ozve v pravých dveřích rachot klíče
a vstoupí Humlová v kabátě, nese plnou nákupní tašku a pod paží
má stolní lampu.*

HUML: Ahoj!

HUMLOVÁ: Ahoj! Tak co?

*Huml skončí zalévání, konvičku uloží za komo-
du, jde k Humlové a bere od ní lampu.*

HUML: Ukaž —

*Humlová postaví tašku na stůl a unaveně klesne
na židli.*

HUMLOVÁ: Mluvil jsi s ní?

HUML: Šikovná! Kolik stála?

HUMLOVÁ: Sto padesát.

HUML: To jde — (Huml — s lampou v ruce — odejde levými dveřmi. Za scénou) Dám si tam silnější žárovku.

Pauza. Huml se levými dveřmi vrací, lampu nechal v pracovně, je bez saka, přes košili si obléká župan.

Máme nějakou silnější žárovku?

Krátká pauza.

HUMLOVÁ: Ty jsi hrozný člověk —

HUML: Co je?

HUMLOVÁ: To by tě ubylo — říct člověku milé slovo!

HUML: Tak ti moc děkuju, vybralas to výborně — (Pauza) Udělalas mi moc velkou radost — (Pauza) To je fajn, že jsi zase doma —

HUMLOVÁ: Nech toho —

HUML: Co ty vlastně chceš?

Huml zahlédne v nákupní tašce, stojící na stole, noviny, vytáhne je, jde k fotelu, usadí se a začne si je prohlížet. Pauza.

HUMLOVÁ: Na něco jsem se tě ptala —

HUML (aniž vzhledne): Já tebe taky —

HUMLOVÁ: Proč se nepodíváš? Víš přece, kde máme žárovky —

Pauza. Huml čte.

Mě na krk nikdy nepolíbíš!

HUML (překvapeně vzhledne): Cože?

HUMLOVÁ: Říkala jsem, že mě na krk nikdy nepolíbíš —

HUML: Nařábal jsem se tě za život dost a dost!

HUMLOVÁ: Ale ne na krk, to tě u mne nikdy nevzrušovalo! Nemysli si, na tohle máme my, ženy, dobrou pámeť!

HUML: Kdybys nemluvila za ženy a udělala radši večeři!

Huml se zase zahledí do novin, Humlová na něho chvíli překvapeně hledí, pak vzrušeně vstane a vezme ze stolu svou tašku.

HUMLOVÁ: Jestli já nejsem husa!

Humlová odejde uraženě zadními dveřmi. Huml za ní vzhledne, chvíli sedí, pak pomalu vstane a odšourá se s rozloženými novinami v ruce k zadním dveřím. Na prahu se zastaví a mluví směrem za scénu.

HUML: Vlasti — (Pauza) Víš, že jsem to tak nemyslel — (Pauza) Vzpomínáš na Jeseníky? V tom starém mlýně?

Pauza, pak se zadními dveřmi vrátí Humlová, přes šaty si uvazuje zástěru.

HUMLOVÁ: Jeseníky! Nic jiného mi neumíš říct —

HUML: Tak se uklidni, brouku —

Huml přistoupí k Humlové, vezme ji zezadu za ramena, přitiskne ji k sobě a políbí dlouze na krk. Humlová převře oči a šťastně se usmívá. Pak se něžně vyvine.

HUMLOVÁ: No vidíš! Vždyť mně stačí ke štěstí tak málo —

HUML: Netušil jsem, že ti to něco říká —

HUMLOVÁ: Co chceš k večeři? Mám kvěťák, párek a můžu udělat omeletu —

HUML: Stačí párek —

HUMLOVÁ: A u večeře mi řekneš, jak jsi pořídil! Jsem celá nappnutá —

Humlová odkvapí zadními dveřmi. Huml chvíli ku zadmaně stojí, pak vezme z komody noviny a odšourá se pomalu po schůdkách do ložnice. Zadními dveřmi zároveň přichází Blanka, nese opatrně tácek se dvěma šálky kávy. Postaví ho na stůl, usedne na své místo, vezme si šálek a míchá si kávu. Zadními dveřmi pak přichází Huml v obleku, nese misku se sušenkami, jde ke stolu a nabídne Blance sušenku; Blanka si vezme.

BLANKA: Děkuji —

Huml postaví misku na stůl, usedne a míchá si svou kávu. Delší pauza.

HUML: Budete mluvit dneska s Pittermannem?

BLANKA: Jestli ho stihnu —

HUML: Kdybyste s ním mluvila, řekněte mu, prosím vás, aby mi poslal — třeba po vás — ty své příminky k edičnímu plánu, chtěl bych se na to ještě podívat —

BLANKA: Vyřídím —

Pausa, oba piji kávu.

Můžeme pokračovat —

HUML: Jen si to v klidu dopijte!

BLANKA: Opravdu —

HUML: Jo? Tak jak jsme skončili?

Blanka vezme ze stolu blok a tužku, z bloku čte.

BLANKA: Shodnout na takové konkrétní definici štěstí, která by vyhovovala všem.

HUML: Aha. Tak nový odstavec. Je-li určitá potřeba člověka uspokojena — vlastně tím zaniká — tečka. Člověk ale potřebuje tak říkajíc stále něco potřebovat — neboť hnací silou jeho života není stav uspokojení všech potřeb — ale proces jejich neustálého uspokojování — jako úsilí o jejich uspokojení — tečka.

Huml vstane a začne přecházet zamýšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje a občas se zastaví u stolu a mechanicky se napije kávy. Blanka stenografuje a rovněž se občas napije.

Jsou známy situace — že jsou — například v některých vyspělých západních zemích — uspokojeny všechny základní potřeby lidí — a lidé přesto nejsou šťastní — dostavují se u nich pocity deprese — nudy — marnosti a podobně — tečka. V takových situacích člověk začíná toužit po něčem — co třeba ve skutečnosti vůbec nepotřebuje — sugeruje si prostě určité potřeby — které nemá — nebo touží po něčem — a neví přesně po čem — a nemůže tedy o to usilovat — tečka. Takže sotva člověk uspokojil jednu potřebu —

dosáhl štěstí — už se rodí potřeba nová — dosud neuspokojená — takže každé štěstí je vždycky zároveň negací štěstí — protože —

Huml se zastaví nedaleko Blanky a upřeně na ni hledí. Blanka o tom neví, domnívá se, že jen přemýšlí o správné formulaci. Delší pauza, pak najednou Huml přiskočí k Blance, rychle vedle ní poklekne, popadne ji za ramena a pokouší se ji políbit; Blanka se lekne a vykřikne.

BLANKA: Jé —

Následuje krátký zápas, Huml se snaží Blanku obejmout a líbat, Blanka se brání, posléze strčí do Humla, který se svalí na zem. Blanka vyskočí. Že se nestydíte, pane doktore!

Blanka vylekaně odběhne pravými dveřmi; Huml za ní okamžitě zahabneně hledí, pak rychle vstane a utíká za ní, odběhne rovněž pravými dveřmi, za nimi slyšíme jeho vzdalující se hlas.

HUML (volá za scénou): Blanko! Blanko, slyšte —

RENATA (za scénou): Utírá vůbec někdy prach?

Zadními dveřmi přichází Huml, jde ke stolu, usedá.

HUML: To snad jo —

Krátce po Humlovi přichází zadními dveřmi i Renata, přes šaty si obléká župan Humlové.

RENATA: Nepřipomínám ti ji?

HUML: Trochu —

RENATA: A to ti to vůbec nevadí?

HUML: Vadí —

Renata si svléká župan a odnáší ho zpět zadními dveřmi. Ihned se zase vrací, jde k fotelu, usadí se a zapálí si. Krátká pauza.

RENATA: A co říkáš, když se tě ptá, jestli ji miluješ?

HUML: Pokud to jde, snažím se obrátit hovor jinam. Neuděláme si oběd, brouku? Je tam nějaké hovězí —

RENATA: Ty, Edo —

HUML: Hm —

RENATA: Slib mi, že to už konečně nějakou vhodnou formou vyřešíš! Nemůžem přece takhle žít! Trpím tím víc, než si myslíš. Nejhorší to je vždycky takhle navečer, když jsme spolu, jezdíme tvým vozem, žertujujeme, líbeme se — a já přitom vím, že to všechno za chvíli skončí, ty se vrátíš k ní, do rodinného teplíčka, kde ti ona zašivala zatím ponožky nebo spodky; dá ti ještě něco na zub, přinese pyžamo, pustíte si tiše rádio a pak spolu vlezete do jedné velké postele — na celou noc — (Pauza) Asi ti to připadá hloupé, ale víš, co mě v takových chvílích nejvíc pronásleduje?

HUML: Copak?

RENATA: Představa, že až se vrátíš domů, budeš s ní spát —

HUML: Víš dobře, že s ní už teď spávám jen velmi zřídka —

RENATA: Jen jestli mi něco nenalháváš, abys mě uklidnil! Nevíš, co to pro mě je — pořád něco tajit, skrývat se, před lidmi tě neznat, docházet k tobě jako zloděj! Když ti už za to nestojím já, měl bys to udělat kvůli sobě — vždyť se na sebe podívej! Copak nevidíš, jak jdeš dolů?

HUML: Říkal jsem ti přece, že na to chci jít po etapách. Neuděláme si oběd?

RENATA: Znáš ty tvoje etapy, zatím ses nehnul z místa!

HUML: Jak to? Zrovna dnes ráno jsem na to už připravoval pádu.

RENATA: Jo? Jak? Řekls jí, že mě miluješ?

HUML: Řekl jsem pro začátek, že mě pohlavně vznušuješ.

RENATA: Aspoň něco. Co ona?

HUML: Naléhala, abych se s tebou rozešel. Neuděláme si oběd?

RENATA: Doufám, žeš jí to neslíbil!

HUML: Lpěla na tom tak, že jsem musel navenek přitakat. Uvnitř jsem si ale myslél své a k ničemu jsem se výslovně nezavázal.

RENATA: Opravdu? A dál? Naznačilš jí, že se s ní chceš rozvést?

HUML: Řekl jsem, že s tím perspektivně počítáš. Neuděláme si oběd? Je tam nějaké hovězí —

RENATA: Podívám se na to —

Renata vstane a odejde zadními dveřmi, Huml zvolna vstane a jde za ní, než však stačí odejít, setkává se u dveří s Renatou, která se už vrací v kabátě. Huml se obrátí a jde s Renatou k pravým dveřím.

Tak můžu se spolehnout, že s ní dnes večer o tom pohovoříš?

HUML: A co když se mě zeptá, proč jsem jí to neřekl celé dřív — hned jak jsem začal s tebou chodit?

RENATA: Řekni prostě, aby se nezlobil, ale žeš to chápal dlouho jen jako nezávaznou avantýru, o které nebylo třeba mluvit —

HUML: Vždyť právě to jí na tom nejvíc vadí —

RENATA: Však ty už si nějak poradíš!

Vtom se ozve zvonek. Huml se lekne.

HUML: Už jsou tady!

Huml popadne Renatu a táhne ji zpět k zadním dveřím.

Počkej v koupelně, hned pro tebe přijdu —

Huml zatlačí Renatu do zadních dveří a jde rychle k pravým dveřím. Nejprve se podívá špehyrkou ven, pak otevře. Vstoupí Balcárková, za ní jdou Kriebl a Machulka, každý z nich nese dva ohromné kufry, nakonec vstoupí Beck; všichni jsou v kabátech.

BALCÁRKOVÁ: Pan doktor Huml?

HUML: Pojdte dál —

BALCÁRKOVÁ: Telefonovali jsme vám —

- HUML: Ano, už vás čekám —
- BALCÁRKOVÁ: To je pan Kriebl, mechanik, pan Machulka, měřič, já jsem doktorka Balcárková a to je kolega Beck, náš vedoucí —
- HUML: Těší mě —
- BALCÁRKOVÁ: Mládenci si musí nejprve vybalit a zinstalovat své přístroje —
- HUML: Přístroje?
- BALCÁRKOVÁ: Ano. Kam by s tím mohli jít, aby nás příliš nerušili?
- HUML: Třeba sem — do pracovny —
- Kriebl a Machulka odejdou se svými kufrý levými dveřmi. Huml jde k Balcárkové.*
- Dovolíte?
- BALCÁRKOVÁ: Děkuji —
- Huml pomůže Balcárkové z kabátu a obrátí se k Beckovi.*
- HUML: Vy si neodložíte?
- Beck jen mávne rukou. Huml je okamžik v rozpacích, pak kabát Balcárkové odnese levými dveřmi. Vzápětí se vrátí, Balcárková se usadí do fotelu, Huml nabídně židli Beckovi, Beck na to však nereaguje a začne zamýšleně přecházet — stále v kabátě — po místnosti. Huml rozpacitě usedne, krátká pauza.*
- BALCÁRKOVÁ: Jsem ráda, že jste si na nás udělal čas —
- HUML: To je přece má povinnost —
- BALCÁRKOVÁ: Lidé většinou nemají pro naši práci valné porozumění —
- HUML: Asi mezi nimi působí ještě řada předsudků —
- BALCÁRKOVÁ: Bohužel.
- Kratší rozpacitá pauza. Balcárková se podívá nervózně na přecházejícího Becka, chvíli váhá, pak vytáhne z kapsy pytlík bonbonů a nabídně Beckovi.*
- Vezměte si —

Beck sice Balcárkovou vidí, na její nabídku však nereaguje, Balcárková chvíli čeká, pak pytlík zase rozpacitě strčí do kapsy. Pauza.

HUML: Mohu se zeptat, co je to za přístroje — které máte s sebou?

BALCÁRKOVÁ: Mimo různá měřicí zařízení to je především Puzuk.

HUML: Puzuk?

BALCÁRKOVÁ: Říkámě mu tak. Je to malý samočinný počítač typu KO-213, samozřejmě pro naše potřeby příslušně upravený.

HUML: Netušil jsem, že jste tak modernizováni —

Kratší rozpacitá pauza. Balcárková se opět podívá nervózně na přecházejícího Becka, chvíli váhá, pak se ho zeptá.

BALCÁRKOVÁ: Stalo se něco, kolego vedoucí?

Beck se na Balcárkovou popuzeně podívá, načez se otočí a odejde levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však na něho rychle obrátí s otázkou.

Vaše paní není doma?

HUML: Je v zaměstnání.

BALCÁRKOVÁ: Kde pracuje?

HUML: Je vedoucí prodejny hraček.

BALCÁRKOVÁ: Tak? To je hezké! Až budu potřebovat nějaké hračky, obrátím se na ni.

HUML: Samozřejmě, ráda pro vás udělá, co budete potřebovat. Máte děti?

BALCÁRKOVÁ: Ne.

Kratší pauza, pak levými dveřmi vstoupí Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Huml a Balcárková ho sledují, Machulka si jich nevídomá a jde zvolna k ložnici. Vyjde po schůdkách nahoru, nahore se zastaví, vyndá z kapsy olovnici a spustí ji k podlaže v místech, kde tomu nebrání schody. Když se olovnice uklidní, složí ji opět do

kapsy, vydá malý ušmudlaný papírek a něco si na něj zapíše. Pak odejde do ložnice. Krátká pauza.

HUML: Tam je ložnice —

BALCÁRKOVÁ: Já vím. Provede tam jen určitá měření —

HUML: V ložnici?

BALCÁRKOVÁ: Ano.

HUML: Promiňte, ale —

BALCÁRKOVÁ: Prosim —

HUML: Z vašeho telefonátu nevyplývalo dost jasně —

BALCÁRKOVÁ: Záměrně poskytneme předem co nejneurčitější informace, lidé by se totiž mohli připravit, a tím by trpěla autenticita jejich výpovědi.

HUML: Aha, chápu —

BALCÁRKOVÁ: Moment!

Balcárková zpozorní a tiše naslouchá. Za scénou je slyšet jakési slabé bručení. Volá k levým dveřím.

Pane Kriebl!

KRIEBL (za scénou): Ano?

BALCÁRKOVÁ: Proč bručí?

KRIEBL (za scénou): Nechce říct. Asi trochu prostdl v kufru.

BALCÁRKOVÁ: Vždycky se nám přece v kufru zpotí —

KRIEBL (za scénou): Máme nový kufr.

BALCÁRKOVÁ: Řeknete mi, až bude připraven, ano?

KRIEBL (za scénou): Hned to bude —
Krátká pauza.

HUML: Vy s sebou nosíte někoho v kufru?

BALCÁRKOVÁ (se usměje): Ne, jde o Puzuka. Je velice citlivý, vždycky dá velkou práci, než se aklimatizuje.

A pro nás je přitom hrozně důležité, v jaké je kondici: když je v pořádku, jde nám práce do slova od ruky, když zlobí, způsobuje nám to naopak značné komplikace. Nejcitlivější jsou v něm cívky na relátkách, jejich výkon závisí dokonce i na počasí — tlak vzduchu, teplota, vlhkost, to všechno má na cívky svůj vliv. Když

prší nebo jsou mlhy, raději ani do terénu nevycházáme —

Vtom se otevrou levé dveře a objeví se v nich Kriebl v pracovním plášti.

KRIEBL: Můžeme začít —

BALCÁRKOVÁ: Výborně!

Balcárková rychle vstane a odejde s Krieblem levými dveřmi. Jakmile oba zajdou, Huml rychle vstane, utká k zadním dveřím, otevře je a tiše jimi volá.

HUML: Renato —

RENATA (za scénou tiše): To je doba —

HUML: Připrav se — (Huml odběhne levými dveřmi)

HUMLOVÁ (za scénou): Počkáš, až se to ohřeje, pak si to dáš na talíř a hrnec vrátíš sem. Vezmi si k tomu chleba, pivo je v lednici.

HUML (za scénou): Mám ti nechat?

Zadními dveřmi přichází kvapně Humlová v šatech, nese si pouzdro s kosmetickými potřebami.

HUMLOVÁ: Klidně to sněž všechno, k večeru něco koupím —
Zadními dveřmi přichází pomalu Huml, v pyžamu a rozzcuchaný, přes jednu ruku má kabát Humlové, v druhé nákupní tašku. Humlová jde k zrcadlu, rozloží si kosmetické potřeby na modu a spěšně se před zrcadlem upravuje: mahuje si rty, obočí, pudruje se a češe. Huml stojí s věcmi opodál a čeká. Pauza.

HUMLOVÁ: A naznačil jí, že se s ní chceš rozejít?

HUML: Řekl jsem, že s tím perspektivně počítáš.

HUMLOVÁ: Tos vážně řekl? A dál?

HUML: Co dál?

HUMLOVÁ: No jak jsi ještě připravoval půdu?

HUML: No tak celé řadě jejich vtipů jsem se například nesmál a byl jsem k ní celkově odměřenější —

HUMLOVÁ: Poslyš, a nejsou to všechno jenom těšínská jablíčka?

HUML: Nejsou. Chci to opravdu dořešit, musíš jen chápat, že to není celé jednoduchá záležitost: chodíme spolu přes rok, má jenom mne, nedověde si beze mne svůj život představit a slibuje si od našeho vztahu hodně — perspektivně dokonce počítá s tím, že se s tebou rozvedu a vezmu si ji — no však to znáš, ženské jsou v těchhle věcech hrozně citlivé, bude to pro ni v každém případě rána.

HUMLOVÁ: Nikdy jsem přece neřekla, že bys to neměl udělat ohleduplně, to je snad samozřejmé, ne?

HUML: A co mám říct, když se mě zeptá, proč jsem ji to netekl hned, ještě než začla se mnou napevno počítat?

HUMLOVÁ: Prostě řekni, aby se nezlabila, ale že jde o nedorozumění, žeš to chápal jen jako nezávaznou avantýru.

HUML: Když právě z toho mě pořád podezírá —

HUMLOVÁ: Však už tě něco napadne!
Pauza. Humlová se čese.

HUML: Ty, Vlasto —

HUMLOVÁ: Copak?

HUML: Ty bys to s ní celé nevyřídila sama? Nejsi přece jen do toho vztahu tak zaangažovaná —

HUMLOVÁ: Jak by to, prosím tě, vypadalo — to je nesmysl! Dneska s ní promluvíš a basta. (*Humlová končí se svou kosmetikou, čistí hřeben, skládá rychle věci do pouzdra*) Diktuješ dneska?

HUML: Jo.

HUMLOVÁ: Skripta?

HUML: Ne, to povídání pro VKV.

Humlová uloží pouzdro s kosmetickými potřebami do tašky, kterou drží Huml, načez si obléká kabát, který jí Huml přidržuje.

HUMLOVÁ: Mám ti koupit tu stolní lampu?

HUML: To bych byl rád —

Humlová je oblečena, bere od Humla nákupní tašku, ještě se celkově prohlédne v zrcadle, zkontroluje, zda má v tašce klíče, načez odchází k praxým dveřím, vyprovázena Humlem. Ve dveřích se zastaví a obrátí k Humlovi.

HUMLOVÁ: Tak pá — a držím ti palce!

Humlová nastaví tvář. Huml ji políbí.

HUML: Pá —

Humlová odejde, Huml zavře dveře, protáhne se, podívá se na hodinky, pak se zvolna odsouvrá zadními dveřmi. Za scénou se ozve Humlovo zpěpěvování, které přerušují zvuky mytí: cákání vody, čištění zubů apod. Po chvíli zvuk náhle ustane a praxými dveřmi přicházejí udýchání Huml, v obleku a upraven, s Blankou. Huml drží Blanku za ruku, odvede ji ke stolu, usadí na její místo. Blanka je mírně rozrušena, upravuje si vlasy; Huml je v rozpacích.

HUML: Promiňte, to byl jen takový nějaký okamžitý nápad — vlastně spíš žert — moc mě to mrzí — promiňte —

BLANKA: Slibte mi, že se to stalo naposled!

HUML: Máte mé slovo!

Kratší pauza, Blanka se už uklidnila, bere ze stolu blok a čte.

BLANKA: Takže každé štěstí je vždycky zároveň negací štěstí, protože —

HUML: Aha. Tak nový odstavec —

BLANKA: Protože se škrtá?

HUML: Jo.

Huml začne přecházet zamýšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje.

Štěstí je tedy něco — co je na jedné straně — v konkrétním obsahu toho pojmu — něčím ve lice nestálým — prchavým — proměnlivým — na druhé straně to je však zároveň něco — co

je jako určitý obecný stav — něčím zároveň ve-
lice trvalým — protože člověk pořád chce být
šťasten — je to tedy jakýsi ideál — k němuž se
vždy znovu vzpíná lidská aktivita — kterého
však nikdy vlastně nemůže člověk plně dosáh-
nout — tečka. Štěstí tedy není nějaká jedinou
daná věc — stále znovu je ztrácíme a stále zno-
vu musíme o ně bojovat — tečka. (*Huml se za-
stává, zamyslí, pak se obrátí k Blance*) Blanka —
BLANKA: Prosím?

HUML: Jaké máte vzpomínky na své dětství?

BLANKA: Hezké —

HUML: Já také. Mé dětství je nerozlučně spjato s kraji-
nou, kde jsem je prožil, a s lidmi, jimiž jsem byl
obklopen.

BLANKA: Moje taky —

HUML: Nosím to v sobě stále: Svatka; jilmy na hrázi,
po kterých jsme jako kluci lezli; horažďovický
rybník, kde starý Vrána utopil svou ženu; sosny,
smrky, buližník, čimel a jalovec; babí léto, když
se dooralo; starý Hejdánek, co mu jednou o Veli-
konočích kráva zalehla kozu; Růženka ze mlýna,
co tak krásně jódlovala; boží muka; teskné pod-
zimní procházky doubravou pod hradem Žluč-
níkem — to všechno vám ale stejně nic neříká —
Pauza, Huml je zasněn.

BLANKA: Neměli bychom pokračovat? Říkal jste, že máte
naspěch —

*Huml nereaguje, podívá se však na Blanku, chvíl-
ku ji pozoruje, pak se jí zeptá.*

HUML: Jste panna?

BLANKA: Prosím?

HUML: Jestli jste panna —

BLANKA: No dovolu!

HUML: Nemyslím tím nic zlého, ptám se vás jako váš
kamarád —

BLANKA: Nejsm.

HUML: Myslím jsem si to. Tak dál — jak jsme skončili?
BLANKA (*čte*): Štěstí tedy není nějaká jedinou daná věc,
stále znovu je ztrácíme a stále znovu musíme
o ně bojovat.

*Huml začne opět zamýšleně přecházet, přitom
diktuje.*

HUML: A zvláště v dnešním světě — vyznačujícím se
tak gigantickým rozvojem komunikací — stá-
vá se štěstí stále obtížnějším úkolem — tečka.
Úsilí člověka dosáhnout stavu uspokojení po-
třeb — dosáhnout tedy určitých hodnot — cha-
rakterizuje — buď přímo, nebo nepřímou — kaž-
dou lidskou aktivitu — tečka. Jelikož ale různé
hodnoty — kterých chce člověk dosáhnout —
leze z různých hledisek — závorka — například
z hlediska individuálního žebříčku hodnot po-
zorovatele nebo širšího dobového pojetí — ko-
nec závorky — jak to, prosím vás, bylo před tou
závorkou?

BLANKA (*čte*): Jelikož ale různé hodnoty, kterých chce
člověk dosáhnout, lze z různých hledisek —

HUML: Tak to v té závorce škrtněte —

BLANKA: Všechno?

HUML: Jo —

*Huml stojí nedaleko Blanky a upřeně na ni hledí,
Blanka o tom neví, domnívá se, že jen přemýšlí
o správné formulaci. Delší pauza, pak najednou
Huml přiskočí k Blance, rychle vedle ní poklek-
ne, popadne ji za ramena a pokouší se ji políbit;
Blanka se lekne a vykřikne.*

BLANKA: Jé —

*Následuje krátký zápas, Huml se snaží Blanku
obejmout a líbat, Blanka se brání, posléze strčí
do Humla, který se svalí na zem. Blanka vyskočí.
Že se nestydíte, pane doktore!*

Blanka vylekaně odběhne pravými dveřmi; Huml za ní okamžik zahanbeně hledí, pak rychle vstane a utíká za ní, odběhne rovněž pravými dveřmi, za nimi slyšíme jeho vzdalující se hlas.

HUML (volá za scénou): Blanko! Blanko! Blanko, slyšíte —

Po krátké pauze se zvolna otevrou dveře od ložnice a objeví se v nich Huml; košili má u krku rozepnutou, vázanku povolenou, sako drží v ruce. Lehce se protáhne a schází pomalu po schůdkách dolů, přitom si obléká sako, zapíná košili a upravuje vázanku. Za ním se ve dveřích objeví Renata, je mírně rozcuchaná a zapíná si rozepnuté šaty. Sejde dolů, jde k zrcadlu a upravuje se před ním; Huml si nevíštimá. Huml stojí opodál a rozpačité mlčí. Když je Renata hotová, jde k fotelu, usedne a zapálí si cigaretu. Tváří se odměřeně, na Humla se nedívá. Huml ji pozoruje a začíná být lehce nervózní. Delší tísnivá pauza.

RENATA: Jsi přepřacován, to je celé!

HUML: Hm —

Delší tísnivá pauza.

RENATA: Nejvyšší čas, aby se něco stalo!

HUML: Hm —

Delší tísnivá pauza.

RENATA: Potřebuješ pryč od toho všeho tady. Fyzickou práci. Jinak jíst. Vzduch. Co ti vlastně dává k večeri?

HUML: Tak — všelicos — párek — omeletu —

RENATA: Jíš vůbec nějakou mrkev?

HUML: Ani ne —

RENATA: Kdepak, takhle se to nedá dělat!

Pauza, Huml se podívá nenápadně na hodinky. Pak jde ke stolu a pomalu skládá na táč nádobí od oběda i šálky od kávy, kterou pil s Blankou. S plným tácem jde k zadním dveřím, táč položí

na komodu, otevře si zadní dveře, vezme táč a odnese ho. Hned se zase vrátí, zadní dveře zavře, zůstane stát u komody a dívá se trochu nešťastně na Renatu. Renata si ho nevíštimá a kouří.

HUML: Ty, Renato —

RENATA: Co je?

HUML: Ty bys to s ní celé nevyřídila sama? Nejsi přece jen do toho vztahu tak zaangažovaná —

RENATA: Jak by to, prosím tě, vypadalo — to je nesmysl! Dneska s ní promluvíš a basta.

Delší tísnivá pauza, Humlova nervozita stoupá, opět se podívá nenápadně na hodinky.

HUML: Ty, Renato —

RENATA: Co je?

HUML: Přijdou sem teď nějakí chlapíci —

RENATA: Kdo?

HUML: Nevím, volali mi, ale nechtěli do telefonu říct, o co jde, prý to je ale nutné, nejspíš to budou to — víš —

RENATA: Myslíš?

HUML: Nemělo by smysl, kdyby tě tady potkali —

RENATA: Takže mě, jinými slovy, vyhazuješ! Můžu to aspoň dokouřit?

HUML: Myslím to s tebou dobře —

Renata udusí cigaretu, vstane a odejde chladně zadními dveřmi, které nechá otevřené. Humlovi se zřetelně uleví, jde k pravým dveřím a podívá se špehyrkou ven.

RENATA (za scénou): Kde mám kabát?

HUML: Hned tuhle za dveřmi —

Huml zamíří k zadním dveřím, u zrcadla se však ještě zastaví a letmo se před ním upravuje. Vtom se ozve zvonek. Huml běží k pravým dveřím, podívá se špehyrkou ven a otevře. Vstoupí Renata v kabátě.

RENATA: Pusu!

Huml políbí Renatu na tvář.

Tak co?

Vtom vstoupí zadními dveřmi Blanka v kabátě.

BLANKA: Dobrý den —

HUML: To je slečna Blanka, naše sekretářka, to je Renata, moje švagrová —

Renata s Blankou si podají ruce, kratší rozpačitá pauza, Blanka si pak bere svou aktovku a jde k pravým dveřím.

(*k Blance*) Tak vám ještě jednou mockrát děkuju — za trpělivost — ochotu — přesnost —

BLANKA: Není zač. Na shledanou —

HUML: Na shledanou —

RENATA: Na shledanou —

Huml otevře Blance pravé dveře, Blanka odejde, Huml jde k Renatě.

Co to bylo?

HUML: Diktuju jí —

RENATA: No jen aby! Tak co?

HUML: Neodložíš si?

RENATA: Zase nic, vid'?

HUML: Nešlo to.

RENATA: Proč?

HUML: Nebyla na to příhodná situace, byla nějaká podrážděná a hrozně spíchala do práce. Neodložíš si?

RENATA: Zase jedna ztracená příležitost!

Renata si za Humlovy pomoci svlékne kabát, Huml s ním pak zvolna vstupuje k zadním dveřím, Renata jde za ním.

HUML: Vždyť jsem se s ní neviděl naposled, zkusím to večer —

RENATA: Večer! Večer! Zase až večer! Poslyš, ruku na srdce, neoddaluješ to náhodou tak trochu úmyslně?

HUML: Proč bych to, prosím tě, dělal?

Huml zmizí s kabátem v zadních dveřích.

RENATA: Třeba ji ve skutečnosti pořád ještě miluješ —
HUML (*za scénou*): Víš přece, že ji už dávno nemiluju!

Mám ji prostě rád jako přítelkyni, hospodyní, životní družku —

Renata už mezitím zašla do zadních dveří za Humlem.

RENATA (*za scénou*): Pěkná hospodyně! Utírá vůbec někdy prach?

Zadními dveřmi přicházejí Balcárková a Kriebl, kteří spolu opatrně nesou Puzuka; za nimi jde Huml. Balcárková a Kriebl postaví Puzuka na stůl, Kriebl pak dá šňůru do zásuvky, všichni se usadí na svá místa; Kriebl se věnuje Puzukovi.

BALCÁRKOVÁ: Doufám, že mu neshořely izolátory —

KRIEBL: To by se z něho muselo kouřit. Můžeme začít —
BALCÁRKOVÁ: Výborně. Tak pište: (*Diktuje*) Eduard Huml, 1928 — začátek rozhovoru 16.32 — první otázka. (*Zvolá*) Prosím ticho!

Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí klíčkovou, podívá se do průzoru, načech zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé vrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na Puzukovi zelené světýlko.

Sláva, zelená!

KRIEBL: To je dost —

PUZUK: *Z reproduktoru Puzuka se ozve zženštlý hlas.*

PUZUK: Řekněte mi —

Pauza, napětí.

Řekněte mi —

Pauza, napětí.

Řekněte mi laskavě —

Pauza, napětí.

Karle?

KRIEBL (*k Puzukovi*): Co je?

PUZUK: Můžu si na chvíli odpočinout?

KRIEBL: Vždyť jsi ještě nic neudělal!

PUZUK: Unavilo mě to věčné přenášení —

KRIEBL: Pro mě za mě —

Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí klíčkou. Světlo zhasne.

BALCÁRKOVÁ: Že dnes nějak není ve své kůži?

KRIEBL: Dělá se jen trochu wichtig.

BALCÁRKOVÁ (*k Humlovi*): Je někdy jako dítě —

KRIEBL: Tuhle taky dělal drahoty, už mě to trochu naštválo, tak jsem ho prostě šoupl na dvě hodiny do garáže, zhasl a dal mu počítat několik set diferenciálních rovnic. Měli jste ho pak vidět: dělal, co mi na očích viděl! Je to taky otázka výchovy —

BALCÁRKOVÁ: Vždyť říkám: jako dítě —

Dejší tísňivá pauza.

KRIEBL (*k Humlovi*): Já bych případně nějaké ty horské blumy odkoupil pro děti —

HUML: Vezměte si jich, kolik chcete — samozřejmě zadarmo — o nějakém placení nemůže být ani řeč —

KRIEBL: No jestli by vás to neurazilo —

Dejší tísňivá pauza.

HUML (*k Balcárkové*): Je mi trapné, že se pořád vyptáváte vám —

BALCÁRKOVÁ: Naopak, ráda si s vámi o naší práci pohovořím —

HUML: Musíte chápat, že to je v určitém smyslu profesionální zájem —

BALCÁRKOVÁ: Tomu absolutně rozumím, vždyť jsme vlastně tak říkajíc kolegové —

HUML: No právě. Velice by mě zajímal konkrétní způsob, jakým lidskou individualitu modelujete —

BALCÁRKOVÁ: No tak vycházíme z celkem logického předpokladu, že spojuje-li lidi navzájem to, co je v nich obecné, pak je musí navzájem odlišovat to, co je v nich zvláštní a nahodilé. Čili: težiště lidské individuality neleží v tom, co lze v člověku vyloužit

jako zákonitě, ale naopak v tom, co se u něho všem zákonitostí vymyká a co tvoří právě onu velikou a opomíjenou sféru nahodilého.

HUML: To působí přesvědčivě. Ale jak lze tuto sféru vědecky zachycovat?

BALCÁRKOVÁ: V tom sehrává důležitou úlohu právě Pužuk, který prostě množinu všech možných vztahů mezi informacemi, které jsme mu o určitém jedinci poskytl a které si předešlým sám získává, průběžně srovnává se zákonitostmi všech vědních oborů, jež má předem uloženy ve své paměti, aby eliminoval všechny z těchto vztahů, k nimž existuje vědní disciplína, která je může vyloužit jako zákonitě. Zároveň vylučuje i všechny z nich, s nimiž se už setkal u jiných jedinců, a které lze tedy považovat za potenciálně zákonitě. Tak postupně dospívá k určité ucelené struktuře maximálně nahodilých vztahů, která není v podstatě už ničím jiným než právě jakýmsi zhuštěným modelem lidské individuality.

HUML: To je skutečně originální! Jako teorie i jako praktická metoda — skutečně —

Vtom se otevrou levé dveře a objeví se v nich Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Všichni se k němu otočí.

KRIEBL (*k Machulkovi*): Co je?

MACHULKA: Nevíš, kde je pojistná závlačka od vlhkoměru?

KRIEBL: Míváš ji v pytlíku se svačinou.

MACHULKA: Tam není.

KRIEBL: Tak to nevím —

Machulka chvíli stojí a civí prázdně před sebe, pak se pomalu otočí a chce už odejít, když ho osloví Kriebl.

Čendo —

Machulka se zastaví u dveří a obrátí se ke Krieblovi. Kriebl spěšně vstane, jde k Machulkovi

a něco mu šeptem vysvětluje, přitom ukazuje rukou k zadním dveřím; Machulka kývne hlavou, rozumí a souhlasí. Kriebel ho přátelsky pohladí po vlasech, Machulka však ihned ucukne, zřejmě to nesnáší. Kriebel se vrátí na své místo, Machulka zajde do levých dveří, nechá je otevřené a vzápětí odtud zase přichází s prázdnou sítovkou v ruce. Nikoho si nevšímá, zamíří loudavě k zadním dveřím.

BALCÁRKOVÁ (k Machulkovi): Už jste zvažil peřiny?

Machulka se zastaví u zadních dveří, stojí zády k místnosti, po chvíli zabručí.

MACHULKA: Co?

BALCÁRKOVÁ: Jestli jste už zvažil peřiny —

MACHULKA (aniž se otočí): Děláám vlhkost stěn —

BALCÁRKOVÁ: Aha —

Krátká pauza, Machulka je stále obrácen zády, pak zabručí.

MACHULKA: To je starosti —

Odejde zadními dveřmi. Krátká pauza.

HUML (k Balcárkově): A mohl bych se ještě zeptat, podle jakého klíče si vybíráte lidi, které navštívíte — anebo jinak: proč jste například dnes navštívili právě mě a ne třeba kohokoliv jiného?

BALCÁRKOVÁ: To má důvody docela vnějškové —

HUML: Tak? A jaké?

BALCÁRKOVÁ: Přišli jsme k vám — stejně jako k řadě jiných lidí — prostě proto, že vaše jméno začíná písmenem H a bydlíte přitom v domě s lichým číslem —

HUML: Promiňte, ale nemůžu přece za to, jak se jmenuji, ani za to, jaké číslo má náš dům! To je přece úplná náhoda!

BALCÁRKOVÁ: Čím nahodilejší je klíč k výběru vzorku, tím je vzorek — při určité velikosti — reprezentativnější.

HUML: Takže tu figuruji jen jako člen určitého nahodilého vzorku?

BALCÁRKOVÁ: Ano.

HUML: Hm —

BALCÁRKOVÁ: Nezbylo nám než postupovat v první fázi takto. Všechny lidi totiž bohužel navštívit nemůžeme —

Vtom zadními dveřmi vstoupí Machulka se sítovkou plnou blum. Kriebel na něho souhlasně a vděčně mrká. Machulka si nikoho nevšímá a pomalu se odsouává levými dveřmi pryč. Pauza.

(ke Krieblovi) Nezkusíme to už?

KRIEBEL: Můžem —

BALCÁRKOVÁ (zvolá): Prosím ticho!

Kriebel zatočí kličkou u Puzuka, zmáčkne knoflík, načež se ozve vrčení. Kriebel se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom levými dveřmi vstoupí Beck v kabátě. Všichni se k němu otočí, Kriebel rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane. Beck si nikoho nevšímá, jde popuzeně k zadní zdi, kde se zastaví zády k ostatním. Všichni se na něho rozpačitě dívají.

Po chvíli se ozve, aniž se otočí.

BECK: Zítra odjedu na ryby a bude!

Rozpačitá pauza.

BALCÁRKOVÁ: To nemyslíte vážně, kolego vedoucí! Co bychom si bez vás počali? Víte přece, jak vás potřebujeme —

Rozpačitá pauza, Beck nereaguje.

Kdo by celou naši práci řídil? Nikdo z nás nemá ty předpoklady, které máte vy —

Rozpačitá pauza, Beck nereaguje.

To nám přece nemůžete udělat!

Rozpačitá pauza, pak se Beck náhle otočí a odsekne.

BECK: Už jsem řekl!

Beck energicky odejde pravyými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázvavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi.

BALCÁRKOVÁ: Tak můžeme?

KRIEBL: Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá): Prosím ticho!

Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načez se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom se otevrou levé dveře a objeví se v nich Machulka. Na uších má sluchátka, spojená s přístrojem, který nese v náruči. Všichni se k němu otočí, Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane. Machulka se pomalu odsouřá k pravé zdi, vydá z kapsy trychtýř spojený hadičkou s přístrojem, přiloží ho k pravé zdi a zaslouchá se do sluchátek. Pauza.

KRIEBL (k Machulkovi): Už jsi našel tu pojistnou závlačku?

Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi, takže visí na hadičce, vytáhne z kapsy ušmudlaný papírek a pomalu na něj zapisuje naměřenou hodnotu. Pak přejde k zadní zdi, přiloží trychtýřek k ní a opět naslouchá.

(hlasitěji) Už jsi našel tu pojistnou závlačku?

Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi a opět dělá záznam. Pak přejde k levé zdi, přiloží k ní trychtýřek a opět naslouchá. (ještě hlasitěji) Povídám, Čendo, už jsi našel tu pojistnou závlačku od vlhkoměru?

Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi a dělá záznam.

BALCÁRKOVÁ: Nemůže vás slyšet —

KRIEBL: Asi ne —

Machulka skončil záznam, jde zvolna ke Krieblovi a předá mu svůj papírek.

Díky, Čendo —

Kriebl papírek rukou na stole uhladí, načez ho zasune do Puzuka. Machulka odchází se svým přístrojem — trychtýřek couraje po zemi — do ložnice. Na schůdkách si však šlápne na hadičku a upadne i s přístrojem. Chvilku nehnutě leží na zemi, pak zvolna vstane, zabručí a vystoupí po schůdkách nahoru. O poslední schod ještě lehce zakopne, pak odejde do ložnice. Krátká pauza.

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi): Tak můžeme?

KRIEBL: Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá): Prosím ticho!

Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načez se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko.

Zase červená!

Vtom červené světýlko zhasne a rozsvítí se zelené.

Ne, zelená!

KRIEBL: To je dost!

Z reproduktoru Puzuka se ozve zženšitý hlas, na Puzukovi se střídavě rozsvěcuje a zhasíná červené a zelené světýlko.

PUZUK: Který je váš oblíbený tunel? Máte rád hudební nástroje? Kolikrát ročně větráte náměstí? Kde jste zakopal psa? Proč jste to neposlal dál? Kdy jste přišel o nárok? V čem je jádro? Jakkpak je dnes u nás doma? Čuráte veřejně, nebo občas? Okamžik je ticho, z reproduktoru Puzuka vychází jen slabé vrčení. Huml energicky vstane.

HUML: Co to má znamenat?

Huml bouchne do stolu a odchází popuzeně k zadním dveřím; když je u nich, otevrou se a stojí v nich Blanka.

BLANKA: Že se nestydíte, pane doktore!

Blanka dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a jde k pravým dveřím; když je u nich, otevrou se a stojí v nich Machulka.

MACHULKA: Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru? Machulka dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a jde k levým dveřím; když je u nich, otevrou se a stojí v nich Renata.

RENATA: Jíš vůbec nějakou mrkev?

Renata dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a vybíhá po schůdkách ke dveřím do ložnice; když je u nich, otevrou se a stojí v nich Beck v kabátě.

BECK: Zítra odjedu na ryby a bude!

Beck dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a seběhne znovu k zadním dveřím; když je u nich, otevrou se a stojí v nich Humlová.

HUMLOVÁ: A nejsou to všechno jenom těšínská jablčka? Humlová dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a běží zpět ke stolu.

KRIEBL: Dejte mi horské blumy!

BALCÁRKOVÁ: Pan doktor Huml?

PUZUK: Který je váš oblíbený tunel? Kolikrát ročně větráte náměstí? Proč jste to neposlal dál? V čem je jádro? Čuráte veřejně, nebo občas?

Huml běží k levým dveřím, v nich se objeví Blanka. Blanka zmizí, Huml vybíhá ke dveřím od ložnice, v nich se objeví Machulka.

MACHULKA: Že se nestydíte, pane doktore!

Machulka zmizí, Huml seběhne k zadním dveřím, v nich se objeví Renata.

RENATA: Jíš vůbec nějaká jablčka?

Renata zmizí, Huml běží k pravým dveřím, v nich se objeví Beck.

BECK: Zítra odjedu na mrkev a bude!
Beck zmizí, Huml běží k levým dveřím, v nich se objeví Humlová.

HUMLOVÁ: A nejsou to všechno jen těšínské ryby? Humlová zmizí, Huml běží zpět ke stolu.

KRIEBL: Pan doktor Huml?

Huml se obrátí k Balcárkové, ta vstane.

BALCÁRKOVÁ: Dejte mi horské blumy!

Vtom se objeví na scéně všechny postavy. Všichni, včetně Kriebla a Balcárkové, začnou naní, jednou přecházejí z jedné dveří do druhé a křížovat nejrůzněji scénu, přitom všichni zároveň — včetně Puzuka — melou stále dokola své otázky Humlovi. Jejich pohyb je stále rychlejší, stále rychleji a hlasitěji také mluví, takže výsledným dojmem z této scény je pocit stále se stupňujícího vizuálního i zvukového chaosu. Huml probíhá zoufale mezi nimi, jako by hledal nějaké útočiště.

HUMLOVÁ: A nejsou to všechno jen těšínské ryby? A nejsou to všechno jen těšínské ryby? (Atd.)

BECK: Zítra odjedu na mrkev a bude! Zítra odjedu na mrkev a bude! (Atd.)

RENATA: Jíš vůbec nějaká jablčka? Jíš vůbec nějaká jablčka? (Atd.)

MACHULKA: Že se nestydíte, pane doktore! Že se nestydíte, pane doktore! (Atd.)

BLANKA: Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru? Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru? (Atd.)

KRIEBL: Pan doktor Huml? Pan doktor Huml? (Atd.)

BALCÁRKOVÁ: Dejte mi horské blumy! Dejte mi horské blumy! (Atd.)

PUZUK: Který je váš oblíbený tunel? Máte rád hudební nástroje? (Atd.)

Když se tento společný křik vystupňuje do nesnesitelnosti, ozve se z Puzuka známý hvízd. Vše rázem skončí, Kriebl, Balcárková a Huml jdou na svá místa, všechny ostatní postavy ihned zmizí ze scény.

HUML: Co to má znamenat?

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi): Vypněte ho!

Kriebl zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Svěýlka, která po celou dobu blikala, zhasnou, vrčení ustane. Huml opět usedne. Rozpačitá pauza.

To nám ještě scházelo! (Ke Krieblovi) Asi zkrát, co?

KRIEBL: Pochybují, spíš to bude nějaký zbloudilý elektrický impuls!

BALCÁRKOVÁ: Zatracená práce. (K Humlovi) Jsou to takzvané bludné myšlenky, neví v takových chvílích, co se v něm děje. (Ke Krieblovi) Cítíla jsem od začátku, že dnes není nějak ve své kůži! Pokusíte se najít ten ztracený impuls?

KRIEBL: Rád bych, ale nesmím to dělat, byl by z toho malér. Dám ho ráno známému klukovi do dílny a on mi to sfoukne za flašku na počkání — jako melouch.

Dveřmi od ložnice vstoupí pomalu Machulka, všichni se na něho otočí, on si však nikoho nevší má a zvolna schází dolů, přitom si sundává z uší sluchátka. Přístroj s trychtýřkem drží v náruči.

KRIEBL: Čendo —

MACHULKA: Co je?

KRIEBL: Balíme —

Machulka odnese levými dveřmi svůj přístroj, dveře nechá otevřené, vrátí se a společně s Krieblem, který mezitím vytáhl šňůru ze zásuvky, odnáší pak levými dveřmi Puzuka. Pauza.

BALCÁRKOVÁ: Mrzí mě, že jsme vás dnes obtěžovali zbytečně. Můžeme se stavít po neděli ještě jednou?

Pauza, Huml se dívá zpytavě na Balcárkovou.

HUML: Poslyšte, kde vy vlastně pracujete?

BALCÁRKOVÁ: No tak formálně jsme přičlenění k Sociologickému ústavu, užíváme i jeho místnosti, ve skutečnosti jsme však víceméně samostatně pracující výzkumná skupina.

HUML: Hm —

BALCÁRKOVÁ: Proč?

HUML: Jen tak —

Pauza.

BALCÁRKOVÁ: Můžeme tedy po neděli přijít?

Pauza.

Pane doktore —

Pauza.

Můžeme tedy po neděli přijít?

HUML: Co?

BALCÁRKOVÁ: Jestli vás můžeme ještě jednou navštívit — až bude Puzuk v pořádku —

HUML: Nežlobte se, ale myslím, že by to nemělo smysl —

BALCÁRKOVÁ: Jak to? Pro nás by to mělo velký smysl —

HUML: Obávám se, že ani pro vás —

BALCÁRKOVÁ: Nerozumím vám!

HUML: Podívejte se, já nepochybují o tom, že to celé myslíte dobře, vážím si nadšení, s nímž se do toho angažujete, ale jako člověk, který ve společenských vědách léta odborně pracuje, nemohu při nejlepší vůli celý ten váš podnik brát vážně —

BALCÁRKOVÁ: Cože?

HUML: Že to nemůžu brát celé vážně.

BALCÁRKOVÁ: Jak to? Proč?

HUML: To, co jsem viděl, i to, co jste mi o tom řekla, mi úplně stačí k jistotě, že to není z vědeckého hlediska nic jiného než politováníhodný omyl. A musíte chápat, že mé vědecké svědomí mi nedovoluje spolupracovat na věci, o níž bezpečně vím, že je od základu bludná.

BALCÁRKOVÁ: Mluvil jste úplně jinak —

HUML: To bylo takové malé nedorozumění —

BALCÁRKOVÁ: Nehledě k tomu, že byste takové tvrzení musel taky dokázat!

HUML: Stojíte-li o to, není nic snazšího. Vždyť stačí upozornit například jen na celkem zřejmý fakt, že to, co se na jedné rovině nazírání jeví jako zákonité, může se na jiné rovině jevit jako nahodilé, a naopak, protože zákonitost a nahodilost nejsou žádné absolutní kategorie nebo objektivně existující a od sebe oddělitelné sféry skutečnosti, ale jejich míra vyplývá pouze z úhlu pohledu, který volíme. A nic naplat, z hlediska vědy je všechno vždycky nějakým způsobem zákonité, přičemž věda není nic jiného než postupně odhalování těchto zákonitostí; nahodilým nazýváme pouze to, co buď je za hranicemi toho okruhu zákonitosti, jímž se právě zabýváme, anebo co prostě zatím jako zákonité vyloužit neumíme. Což znamená, že vaše snaha izolovat nahodilé a modelovat jeho prostřednictvím lidskou individualitu nejenže nemá nic společného s vědou, ale navíc se musí absolutně mýjet se svým cílem, protože nahrazuje skutečnost jako objektivní totalitu chimérou určitého jejího relativního a zcela subjektivního aspektu. K totalitě jedinečného člověka se věda může vždycky jen vzpínat jako k jákési limitě, osvětlujíc ji v tom, co je v ní v dané chvíli schopna popsat jako zákonité, nikdy však nemůže této limity dosáhnout, protože člověk jako objektivní totalita má v podstatě dimenze nekonečna. A obávám se, že klíč ke skutečnému poznání lidského já neleží v lépe či hůře chápané komplexnosti člověka jako objektu vědeckého poznání, ale jen a jen v jeho komplexnosti jako subjektu lidského přiblížení, protože

nekonečnost našeho vlastního lidství je zatím to jediné, co se může — at' jakkoli nedokonale — přiblížit nekonečnosti těch druhých. Čili: osobní, lidský, jedinečný vztah, který vzniká mezi dvěma lidskými já, je zatím to jediné, co může tajemství těch dvou já navzájem — aspoň částečně — odhalit, přičemž takové hodnoty, jako je láska, přátelství, účast, soucítění a neopakovatelné a nezaměnitelné lidské srozumění — anebo naopak i střetnutí — jsou jedinými nástroji, jimiž tento lidský dotyk disponuje. Vším ostatním můžeme člověka více či méně vysvětlit, ale nikdy aspoň trochu pochopit, a tedy aspoň trochu poznat. Základní klíč k člověku není tedy uložen v mozku, ale v srdci.

Balcárková začne tiše plakat. Huml překvapeně. Proč pláčete?

Balcárková pláče, Huml je v rozpacích, pauza.

Nechtěl jsem vás ranit —

Balcárková pláče, pauza.

Byl to jen můj názor.

Balcárková pláče, pauza.

Netušil jsem, že to berete tak osobně —

Balcárková hlasitě naríká, Huml ji chvilku rozpacitě pozoruje, pak k ní rychle přistoupí, něžně ji obejme a začne konejšivě hladit po vlasech.

Balcárková se nebrání, naopak — stále plácíc — položí hlavu Humlovi na prsa.

Zapomeňte na všechno, co jsem řekl!

(plácíc): Je to celý můj život!

BALCÁRKOVÁ: Jistě se mylím, neporozuměl jsem dobře vašemu výkladu —

BALCÁRKOVÁ *(plácíc):* Jediné, co na tomhle světě mám!

HUML: Opravdu upřímně se omlouvám —

BALCÁRKOVÁ *(plácíc):* Strašně jste mě ponižil! Jak jste všichni zlí a škodolibí! Nic nechápete, nic —

HUML: Uklidněte se, prosím —

BALCÁRKOVÁ: Jak vás nenávidím za to, co jste mi udělal!
Huml hledí Balcárkovou po vlasech a nyní ji začíná něžně líbat — na uplakané oči, tváře, vlasy, ry.

HUML (šeptem): No tak — neplačte — byl jsem krutý — cynický — stydím se za to —

Balcárková se k Humlovi těsněji přivine, stále ještě vzlyká, následuje dlouhé, vášnivé líbání. Levými dveřmi přicházejí Kriebl a Machulka v kabátech, každý nese dva ohromné kufrы, Kriebl drží v jedné ruce vedle kufru ještě síťovku plnou blum. Balcárková a Huml od sebe odskočí, rozpaky.

BALCÁRKOVÁ: Tak pro dnešek díky, mládenci, a zítra na shledanou!

KRIEBL: Na shledanou —

MACHULKA: Na shledanou —

Kriebl a Machulka odejdou pravými dveřmi, zadními dveřmi odchází Huml a vrací se s kabátem Balcárkové. Pomůže jí ho obléct, Balcárková si zapíná a upravuje kabát. Pak jde k Humlovi, vezme ho kolem krku a něžně ho zlobá. Pak ho ještě pohladí po vlasech a zamíří k pravým dveřím. Huml stojí uprostřed místnosti, trochu vyveden z míry. Balcárková otevře dveře, na prahu se však zastaví a obrátí se k Humlovi.

BALCÁRKOVÁ: Můžu ti zítra zavolat?

HUML (překvapeně): Ano — jistě —

BALCÁRKOVÁ: Budeš mít na mě čas?

HUML: Ovšem —

BALCÁRKOVÁ: Řekni mi na rozloučenou něco něžného!

HUML: Brouku —

BALCÁRKOVÁ: To se mi nelíbí —

HUML: Zlatíčko —

BALCÁRKOVÁ: To je už lepší —

HUML: Drahousšku —

Balcárková se rozběhne k Humlovi, políbí ho, pak odběhne, šťastně se usmívajíc. Ve dveřích se ještě obrátí.

BALCÁRKOVÁ: Já jsem Jitka —

HUML: Tak pá, Jitko —

BALCÁRKOVÁ: Pá, Edo!

Balcárková odejde pravými dveřmi. Huml se za ni chvíli vyjeveně dívá, pak zakrouží hlavou, hluboce si oddychne, podává se na hodinky, rozhlédne se po místnosti, načez jde pomalu ke komodě, nahně se za ni, vytáhne odruď malou zahradní konviku a odšourá se s ní zadními dveřmi, které nechá pootvěřeně. Za scénou slyšíme zvuk vody, natékající do nádoby. Když je nádoba podle zvuku plná, zvuk ustane a zadními dveřmi vstoupí Humlová. Přes šaty má zástěru, nese na tácu večeri pro dvě osoby: talířky s párkem, hořčici, dvě skleničky, láhev vína, ošatku s chlebem, příbory. Všechno rozkládá na stůl, přitom volá směrem k ložnici.

HUMLOVÁ: Večeře!

Když je prostřeno, nalije Humlová do skleniček víno, pak se usadí a začne večeret. Zároveň se pomalu otevrou dveře od ložnice a přichází jimi Huml. Přes kalhory a košili má župan, je mírně rozzcuchán, zřejmě odpočíval. Pomalu schází dolů, usedá naproti Humlové, dává si na klín ubrousek a začíná také jíst. Další mlčení přeruší posleze Humlová.

Tak co?

Opona.

Konec druhého dějství

Konec hry